

HATTAT EMİN BARIN'IN ÇALIŞMALARININ GRAFİKSEL AÇIDAN İNCELENMESİ¹

Mustafa KINIK*
İbrahim Gökhan CEYLAN**

Özet

İnsanların düşündüklerini başkalarına bildirmek için herhangi bir madde üzerine çizmek, yazmak veya kazmak suretiyle kullanılan şekil ve işaretlere “yazı” denir. İnsanlığın tarihi kadar eski olan yazı yüzyıllarca çok yavaş bir şekilde gelişmiştir. Hat sanatı günlük sözlerle ve sıradan sözlerle meşgul olmayıp, Kuran-ı Kerim ve İslam inancının ana fikirlerini seçkin cümlelerle vermeye adeta fikirlerin resmini yapan bir sanattır.

Kaligrafi sözcüğü Türkçe’ye ve diğer dillere Latince Calligraphia’dan geçmiştir. ‘Güzel yazı’ ya da ‘zarif el yazıcılığı’ anlamında kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle kaligrafi temelde harflere temelde güzel biçimler vererek ‘yazma’ sanatıdır. Bugün ise kaligrafi genel olarak bir uzmanlık ya da çalışma alanı olarak güzel yazı sanatı, yani estetik değerlere bağlı kalarak ‘yazı yazma sanatı’ demektir.

Emin Barın, kopan eski bir zincirin altın halkalarını yaratıcı biçimde birbirine ekledi. Türkiye’de yeni bir yazı kimliğini en üst düzeye çıkarırken, kaybolma tehlikesi yaşayan eski bir mirasın değerlerinin geleceğe aktarılması için çalıştı. Emin Barın çok yönlü bir grafik sanatçısıdır. Eserleri, yani yaratıcılıkla işçiliğin, kendi alanındaki seçkin örneklerinden biridir. Kitap sanatı; yazısıyla, kâğıdıyla, tezhibi ve cildiyle bir bütündür. İşte, Emin Barın bu sanatın ustası ve sevdalısıdır. Bu çalışmada Emin Barın’ın yayınlanmış seçilen hat eserleri grafiksel açıdan incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Kitap Sanatı, Hat, Kaligrafi, Emin Barın*

¹ Bu makale 22-24 Mart 2012 tarihleri arasında I. Uluslararası Kitap Sanatları Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Yrd. Doç. Dr., G.Ü. Mesleki Eğitim Fak. Grafik Eğitimi Anabilim Dalı, mkinik@gazi.edu.tr

**G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Grafik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
gokhanceylan.reklam@hotmail.com

Abstract

Images and symbols used by humans drawn, written or scrapped on any material in order to inform others about what they think are called as “writing”. Writing, which is as old as human history, developed very slowly for centuries. Calligraphy doesn’t deal with daily and ordinary language. It is an art trying to give the basic principals of Koran and Islam belief with eloquent sentences and portraying the ideas.

Calligraphy word passed Turkish and other languages from Latin word Calligraphia. It means ‘nice writing’ or ‘elegant handwriting’. In other words, basically calligraphy is the art of ‘writing’ by styling the letters nicely. Today, as a field of expertise or study, calligraphy means the art of writing nicely, that is, ‘art of writing’ by sticking to the aesthetic values.

Emin Barın, joined together the old golden rings of an broken old chain in a creative way. While bringing a new writing identity to the highest point in Turkey, he worked in order to transfer the values of an old heritage facing the danger of disappearance to the future. Emin Barın is a versatile graphic artist. His pieces, meaning creative workmanship, are the distinguished samples in their field. Book art is a whole consisting of writing, paper, illumination and cover. Emin Barın is the master and lover of this art. In this study, selected printed calligraphy pieces of Emin Barın shall be examined from the graphical point of view.

GİRİŞ

Hat Sanatı

Hat sanatı İslâm kültürünün önemli unsurlarındandır. (Aslan, M., 2007 :123) Hat sanatında her yazının kendine özgü özellikleri ve yazım kuralları vardır. Örneğin, harflerin boyutu, biçimi ve aralıklarında görülen farklılıkların yanı sıra bazı yazı türlerinde yapılan bir takım yazım kuralı ihlalleri de bir yazı türünü diğerlerinden ayıran özellikler arasında yer alabilmektedir. (Hat, 1981 :757)

“Arapça bir kelime olan hat sözlükte; ince, uzun, doğru yol, birçok noktasının birbirine bitiserek sıralanmasından meydana gelen çizgi, çizgiye benzeyen seyler ve yazı gibi anlamlara gelir. Bu kelime özellikle İslâm kültüründe *yazı* ve *güzel yazı* (hüsn-i hat, hüsnül-hat, el-hattül-hasen) mânalarında kullanılmıştır.”² Hüsn-i hat estetik kurallara bağlı kalarak ölçülü ve güzel yazı yazma sanatıdır ve yalnız İslâm yazıları için kullanılan bir tabirdir.

Hat, sözün veya ruhta etkilenen fikir ve duyguların alfabe ve yazı sanatıyla resmedilmesidir. İslâm yazılarını güzel yazma ve öğretme becerisine sahip sanatçılara hattat,

bu sanata da hattatlık denir. (Yiğit,Ö., 2007 :4)

“Yazmak, çizmek; kazmak; alâmet koymak” anlamlarındaki Arapça *hatt* mastarından türeyen ve “yazı, çizgi; çığır, yol” gibi manalara gelen *hat* kelimesi (çoğulu *hutût* ve *ahtât*) terim olarak “Arap yazısını estetik ölçülere bağlı kalıp güzel bir şekilde yazma sanatı (*hüsn-i hat*, *hüsnü'l-hat*)” anlamında kullanılmıştır(Derman M.U.’ dan aktaran EKE N.U.). Kaynaklarda genellikle “cismanî âletlerle meydana getirilen ruhanî bir hendesedir” şeklinde tarif edilen hat sanatı, bu tarife uygun bir estetik anlayış çerçevesinde yüzyıllar boyunca gelişerek süregelmiştir. Hüsn-i hat, estetik kurallara bağlı kalarak, ölçülü, güzel yazma sanatıdır, fakat yalnız İslâm yazıları için kullanılan bir tabirdir(Serin M.’ den aktaran EKE N.U.). Sanatkârına verilen en eski lâkaplar *kâtip*, *muharrir* veya *verrâk*’tır. Takriben X. yüzyıldan sonra *hattât* denilmiştir. İranlılar hattat karşılığında *hoş-nüvis* (güzel yazan) tabirini kullanmışlardır. Osmanlılarda *kâtip*, *hattat* ve *hoş-nüvis* kelimeleriyle beraber, yazı hususiyetlerine göre farklı isimler de kullanılmıştır ve en güzel yazı yazan, mesleği ne olursa olsun *hattat-başı* seçilmiş, kendisine *reisü'l-hattâtîn* denmiştir (Kaya D. ve Ünver N.’den aktaran EKE N.U.).

Resim sanatının temel elemanları da nokta, çizgi, leke ve renktir. İslam yazı sanatında bu dört elemandan çizgi, leke ve nokta kullanılmıştır. Renk ikinci planda kalmıştır (BOYDAŞ, N., 1994:102).

Ekseriya renklerin rol almadığı uçuk bir zeminde, estetik kavramının sadece siyah çizgiler halinde böylesine ifadelendirilişi diğer yazı sistemlerinde pek görülmediği için Batı ressamlarınınca da tedkik ve ilham konusu olarak alınmıştır. Bu noktadan bakıldığında da, hattı resim seviyesine çıkamamış basit ve iptidai çalışmanın tezahürü olarak değil, resmin ötesinde ve resim kavramları ile anlatılamayacak bir estetiği ifade eden yüksek bir sanat mahsulü olarak görmek gerekir (DERMAN, U., 2001:3).

Hat sanatı İslam medeniyeti çerçevesinde Arap yazısına bağlı olarak doğmuş ve gelişmiş güzel sanatlardan biridir. Arap yazısı İslam’ın zuhuru süratli bir inkişaf devresine girmiş ve hicreti takip eden iki asır içerisinde bir taraftan bağlı bulunduğu Arap dilini ifade edebilen bir yazı sistemi, diğer taraftan hala canlılığını muhafaza eden bir sanat şubesinin ana unsuru olmuştur (Çetin, N.M., 1995:1).

İslami güzel sanatların en şerif ve latifi addolunan yazı (hat) İslam milletler içinde ancak Türklerin elinde en değerli ürünlerini vermiş ve güzel sanatların önemli bir dalı haline gelmiştir (Komisyon, 1969:78). Ünlü İspanyol ressamı P. Picasso usta bir hattatın eserini gördüğünde "işte resim" demekten kendini alamıyordu. "Benim varmak istediğim son noktayı, islam yazısı çoktan bulmuş" diyor (Kılıç E., 2010 :60).

Kaligrafi

Yazı sanatının bir başka ifadesi olan kaligrafiye, dil bilimi açısından olduğu gibi sanat kavramı bakımından da tanımlamalarda bulunulmuştur. “Kaligrafi, güzel yazı sanatı”dır. Kaligrafi Çin ve Japonya’da fırça ile, Batıda çoğunlukla yazı kalemiyle yapılan süs olarak kullanılan yazıya da denir. Başka bir tanımla, harfler arasındaki boşlukları belli bir tasarım kurallarına göre düzenleyerek, kağıt ya da ideografik benzeri bir malzeme üstüne kalem ya da fırçayla güzel ve zarif yazma sanatı olarak tanımlanır.

Başlangıç noktası yazı olunca gelişim evresi aynı algılanabilmesine rağmen, yazı ve kaligrafinin ortaya çıkış amaçlarının farklılığı gelişimindeki süreçte de bazı değişiklikler yapmıştır. Bununla birlikte ilerlediği kurallar genelde aynıdır. Yazı insanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları, dil denen sistemi belli işaretlerle belirleyen ikinci bir sistem iken, kaligrafide ise estetik değerlere bağlı kalınması onu diğer sanatla yaklaştırmış ve hatta Çin’de olduğu gibi resimden geride olmayan etkili bir sanat konumuna getirmiştir. Yazı aynı zamanda sözün resimleşmiş biçimidir. Buradaki resim sözcüğü elbette bildiğimiz resim anlamında değil, daha çok şekil-biçim-simge anlamındadır (Yiğit,Ö., 2007 :8).

Kaligrafi yazıdan gelişmiş olmasına karşın ikisi arasında bazı ayrımlar bulunmaktadır. Yazı insanoğlunun toplumsal gereksiniminden doğmuştur ve öncelikle iletişim gibi bir işlevsellik içermektedir. Kaligrafinin ise işlevinin dışında estetik değerler içermesi, onu diğer sanat çalışmalarına yaklaştırmış ve Çin’de olduğu gibi resim gibi bir sanat uğraşısı olarak benimsenmiştir. Yazının estetik nitelik kazanmasında diğer sanat biçimlerinde etkisi olmuştur. Bu etki Eski Mısır, Çin, Japon ile Orta ve Güney Amerika kıtasındaki piktografik ya da ideografik yazılarda görülebildiği gibi, diğer Karolenj, Gotik ve Hümanistik benzeri abecesel fonetik yazılarda da izlenebilir (Sarıkavak, N.K., 1998 :58).

Çin kaligrafisi dini amaçların dışında resim sanatının özü olarak kabul edilirken İslâm hat sanatı dini amaçlarla da kullanılabilir. “Geometrik olarak ölçülü kurulabilen, rasyonel ve sanatçının kişiliğini yansıtmaya müsait Batı kaligrafisi, düşünceye dayalı önceden tasarlanmış bir kompozisyon kurgusu içinde ve genellikle okunurluğu bakımından kullanılmaktadır. İslâm ve Uzak Doğu kaligrafisinde ise, çoğu kez sanatçının kişiliğini ortaya koymasına imkan sağlayan, eğilir-bükülür, sezgiselliğe ağırlık veren üsluplarıyla duygu ve ifadeyi dolaysız yansıtmak bu felsefi teknik sanatçılarca kavranması gereken kaynaklar olarak değerlendirilmektedir (YARAR, E., 1987 :7).

Emin Barın

Prof. Emin BARIN, 1913 yılında Bolu'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulu sınavını kazandı. 1934 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ne girdi. Güzel Sanatlar Akademisi Türk Süsleme Bölümü'nde, Hat dersi ve Klasik Türk Ciltleri üzerine bilgi aldıktan sonra Almanya'ya gitti. Weimar'da Prof. Dorfner'in Özel Sanat Ciltçiliği Okulu'nda bir yıl çalıştı. Hazırladığı Olimpiyat kitabı, Hamburg Kitap Sergisi'nde birincilik ödülünü kazandı. Leipzig'de kitapçılık ve matbaacılık üzerine ihtisasını tamamladıktan sonra yurda dönüp Milli Eğitim Basımevi'nde teknik büro şefi oldu. 1946'da Milli Eğitim Bakanlığı'nca madeni paraların yazılarını yazmakla görevlendirildi. Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'ndaki İstanbul Nutku, Anıtkabir'deki Gençliğe Hitabı, Onuncu Yıl Nutku, On kulenin kuşak ve kitabe yazıları gibi birçok eser onun tarafından yazıldı. Anıtkabir için süslemeli altın imza defterini hazırladı. Uluslararası birçok sergiye de katılan Barın, 1983'de Kültür Bakanlığı'nın Şükran ve Güzel Sanatlar Akademisi'nin 40. Yıl Hocalık Ödüllerini aldı. Prof. Emin BARIN, 29 Aralık 1987' de aramızdan ayrıldı.

Cilthaneyi idare eden İsmail usta insan olarak da sanatkâr olarak da iyi bir ustaydı. Cüsseli, sigaranın hakkını veren, güzel konuşan, insana yakın. Ciltlenen kitapların ilk örneklerinden bir tanesini saygılı fakat emin bir edayla odaya getirir, hocanın onayını alırdı. Emin beyin bazen tezgâhın başına gidip malzemeye, işlerin akışına baktığı ve işçilere bir şeyler tarif ettiğine de şahit olmuştum. Oğlu Tevfik Bey de hoş bir insandı, oralarda dolaşırdı, güya işlere de bakardı ama işlere vukufu ve çalışma azmi zayıftı. Çek, senet konusundaki bilgileri ise hak getir (Kara,İ., 2009:3-6).

Emin Barın, Osmanlı'dan miras kalan ancak çeşitli gerekçelerle diğer sanat dalları kadar rağbet görmeyen hattatlığa ve ciltçiliğe gönül veren bir isim. Babası hattat mücellit ve müzehhip Hafız Mehmet Tevfik Efendi'nin, bu sevdadaki rolü reddedilemez elbette. Ancak Emin Barın'ın hem Türkiye'de hem de dünyada başarı kazanmasının ve ölümünün üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen adından "yazı ustası" olarak söz edilmesinin altında, sevdasını emekle besleyip sabırla yoğurmasının yattığı da bir gerçek. Prof. Emin Barın, klasik hat sanatını Batı'nın grafik sanatıyla birleştirerek bu alandaki farklılığını gözler önüne serer. Usta, hattatlık alanında Kufi tarzını kullanmakla birlikte, bu sanata duyduğu aşkın doğasında bulunan devrimci yanları ortaya çıkartmaktan çekinmez. Geleneksel kalıpları kıran sanatçı, Hat sanatının ve yaratıcılığının oluşturduğu bir geleneksel mirasın temel ilkelerinin, Latin harfleriyle de yaşatılacağını söyler. Latin alfabesi kullanılarak üretilmiş sayısız diploma, berat

ve aralarında Anıtkabir’in yazılarının da bulunduğu birçok yazıt Barın’ın savunduklarını hayata geçirdiğinin de ifadesidir (<http://www.koroglugazetesi.com>).

Çalışmalarında çoğunlukla Kûfî ve Celî Divanî yazı kullanmıştır. Bu yazılarla oluşturduğu çağdaş istifler grafikselleştirme açısından çok önemlidir. ”Besmele, lâfza-i celal, Muhammed, kelime-i tevhid ve Türkçe bazı sözler üzerinde yoğun çalışmalar yapmış ve geometrik esaslı olan kûfî yazı çok başarılı çalışmalar yapmıştır. Form uyarlama kompozisyonları, metin tekrarı ile yaptığı simetrik ve asimetrik tasarımları, müsenna (aynâ) yazıları ile modern çizgisini yansıtan tipografik çalışmalar yapmıştır. Besmele, lâfza-i celal, Muhammed, kelime-i tevhid, cihar yar-ı güzün (dört halife) ve ehlibeyt isimlerinin bulunduğu levhaların yanı sıra Atatürk, emin barın gibi çalışmaları da bulunmaktadır.

Hat Çalışmalarının Grafikselleştirilmesi Açısından İncelenmesi

Resim 1: Allah beşli (<http://www.barincilt.com.tr/eminHat.html>)

Emin Barın; 50x50cm ebatlarında hazırladığı çalışmada Arapça harflerle kullanılarak ALLAH yazmıştır. Yazı, form içerisinde biçim tekrarı yapılarak çoğaltılmıştır. Toplamda 5 adet Allah yazısı kullanılmıştır. Yazı krem rengi zemin üzerine yeşil renk ile yazılmıştır. Elif harfi, her biçimin birbirine bağlanmasını sağlayacak şekilde bir sonraki biçime doğru stilize edilmiştir. Çalışmanın sol altına baktığımızda, yeni harflerle yazılmış Emin Barın imzasına rastlamaktayız. Serbest Kreasyona dahil olan bu çalışmanın tarihi belirtilmemiştir (Resim 1).

Resim 2: Besmele (<http://www.barincilt.com.tr/eminHat.html>)

Çalışma 50x67cm ebatlarındadır. Celi Reyhani isimli bu çalışmada, kenar bordürleri ebru çalışmasıyla süslenmiş, krem zeminli, zemin üzerine siyah renkle işlenmiş Besmele yazısını görmekteyiz. Çalışmaya ortadan sanal bir çizgi çekildiğinde her iki tarafın birbirinin aynası olduğunu görürüz. Tipik simetri çalışması olan bu yazıda, yalnızca en üstteki Allah yazısı ve Emin Barın'ın eski harflerle yazdığı kendi ismi ve çalışmanın hayata geçtiği tarih olan 1985 yılının simetrisi alınmamıştır (Resim 2).

Resim 3: Emin Barın (<http://www.barincilt.com.tr/eminHat.html>)

Emin Barın Latin yazı grafiğinin en güzel örneği olan bu çalışmasını, kendi ad ve soyadını kullanarak Kufi yazı biçiminden esinlenerek hazırlamıştır. 26x26 cm ebatlarında hazırlanan çalışmada dörtlü yazı dizilişini görüyoruz. Çalışmanın tam ortasında sekizgen yer almaktadır., EMİ”N” BARI”N” yazısında “N” harfleri birbirlerine bağlı, soldaki BA”R”IN’da “R” harfi sağındaki B”A”RIN’ daki “A” harfine bağlanmıştır. Böylece birbirinin tekrarı, Latin harfleriyle oluşturulmuş çalışmanın ortasında yine sekizgenin içerisinde harflerin birbirine bağlanmasından oluşan dört adet kare biçime rast gelmekteyiz. Çalışmanın, genel olarak kurallı sistematiğe bağlandığı ve belli bir yazı ve biçim dengesi üzerinde yer aldığı görülmektedir (Resim 3).

Resim 4: Atatürk (<http://www.barinciltcom.tr/eminHat.html>)

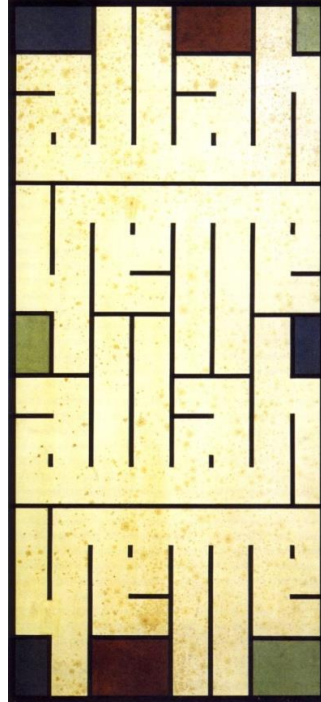
57x57 cm üzerine oluşturulan kufi yazı stili, Latin harfleriyle yazılan Atatürk yazısı, krem zemin üzerine siyah renkte yazılmıştır. Dörtlü yazıda her harf birbirine, her kelime de bir sonrakine bağlanmıştır. Küçük yazı karakterleriyle oluşturulan bu çalışmada ü harfinin noktalarını destekler biçimde çalışmanın tam ortasında daha büyük ebatta kırmızı bir nokta yerleştirilmiştir (Resim 4).

Resim 5: 4 lü Allah (www.groups.google.com)

Kare düzleme 90 derecelik açı verilerek hazırlanan çalışmada, Allah yazısı, Latin harflerle yazılmış olup koyu sarı-krem zemin üzerine lacivert ve koyu lacivert renklerle dörtlü biçim tekrarı yapılarak hazırlanmıştır. Bakıldığında her bir kelimenin son harfi hem orta noktada birleşmiş hem de karşısında yer alan aynı renkte yazılmış tekrarına bağlanmış gibidir. Harfler birbirlerine oldukça yakın yazılmıştır bu nedenle Allah yazısında *l* harfleri birbirinin içerisine girmemesi için ikinci *l* harfi diğerinden daha uzun tutulmuştur. Onu dengeleyen diğer harf ise sonundaki *h* harfidir. Çalışmanın alt ucunda yine Latin harfleriyle yazılmış Emin Barın'ın baş harflerini kullanarak attığı imzasını görüyoruz (Resim 5).

Resim 6: Allah (www.groups.google.com)

Latin harflerden oluşan Allah yazıları oldukça renkli bir düzlem üzerindedir. Çalışmaya genel hatlarıyla baktığımızda üç parçaya bölünmüş olduğunu görürüz. Fakat çalışma aslında 4 eşit parçadan oluşmuştur. En üstteki parçada Allah yazısı düz en alttaki parçada ise terstir. Üstte kullanılan renkler altta da aynı yerlerindedir fakat bu kez farklı harflere denk gelmektedirler. Bu detaylara dikkat edilerek bakıldığında orta bölümde yazılar ters ve düz olarak birbirinin içerisine kenetlenmiştir. Renkler ise bu noktada yer değiştirmiş olup orta noktadaki bordo renk tamamen yok olmuştur. Genel hatlarla baktığımızda çalışma mermer bir zemin üzerindeymiş hissi uyandırır. Sadece yatay ve dikey çizgilerin harfleri oluşturduğu bu çalışma ebatları ise 30,5 x 66,5 cm dir (Resim 6).

SONUÇ

Hat sanatı, Arap yazısı kullanılarak oluşturulan güzel sanatlardan biridir. Osmanlı hat sanatı günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyetin ilanından sonra güzel yazımızın en önemli temsilcisi hatta sevdalılarından biri Emin Barın bu geleneksel sanat dalında çok önemli eserler ortaya koymuştur. Emin Barın kitap sanatlarına gönül vermiş çok yönlü bir grafik tasarımcıdır. Emin Barın, geleneksel kaligrafiden ve Türk-İslam kültüründen esinlenerek oluşturduğu hat eserlerinde yeni Türk alfabesinden de yararlanarak yazı düzenlemelerini oluşturmuştur. Emin Barın’ ı kitap sanatlarına gönül veren tüm sanatçıların ve bu alana ilgisi olan yeni başlayan sanatçıların yakından tanınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

HAT SANATI. (1981). Görsel Güzel Sanatlar Ansiklopedisi, Cilt: 4.

ASLAN, M., (2007). Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 2/4 Fall 2007, s. 123

YİĞİT,Ö., (2007). Modern Sanatta İslam Hat Sanatı Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

EKE, N.U., Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 2/4 Fall 2007, s. 375

BOYDAŞ, Nihat. (1994). Ta'lik Yazıyla Plastik Değer Açısından Bir Yaklaşım. İstanbul: M.E.B. Yayınları.

KILIÇ, E. (2010). Çağdaş Resim Sanatının Oluşmasında Doğu ve İslam Sanatlarının Etkisi, Erzurum.

DERMAN, U.,(2001). Osmanlı Hat Sanatı, The Metropolitan Museum of Art, Newyork, İstanbul: Mas Matbaacılık.

ÇETİN, N.M., (1995). İslam Hat Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi. İslam Tetkikleri Dergisi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Esin Yarar, (1987). 20. yy. , Türk Resminde Kaligrafik Eğilimler, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOMİSYON (1969). Türk El Sanatları, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

SARIKAVAK, N.K. (1998). Kaligrafi Ders Notları, Ankara.

KARA, İ.,(Ocak 2009). Dergah Dergisi (227), İstanbul, Dergah yayınları, s.3-6.

<http://www.koroglugazetesi.com/koseyazisioku.php?id=1896> (erişim tarihi: 28.02.2012)

<http://www.barincilt.com.tr/eminHat.html> (erişim tarihi: 28.02.2012)

http://groups.google.com/group/hadi-buyur/browse_thread/thread/281436ce4d26c3c7 (erişim tarihi: 28.02.2012)